

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ РИНКУ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ ГАЗОВАНИХ НАПОЇВ В УКРАЇНІ

Маркіна І.А., Дячков Д.В., Організаційне забезпечення управління інформаційним потенціалом підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні

У статті автором розглянуто проблеми підвищення ефективності використання інформаційного потенціалу підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні, які переважно зводяться до того, що інформаційна система підприємств не дозволяє ефективно організувати процес прийняття рішень із найбільш суттєвих питань економічної та виробничої діяльності. Виявлені проблеми демонструють низький рівень управління інформаційного потенціалу підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні.

Визначено можливості інформаційного потенціалу підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв у розрізі інформаційного, технічного, організаційного, програмного і правового забезпечення.

Для підвищення ефективності використання інформаційного потенціалу досліджуваних підприємств обґрунтовано необхідність створення інформаційного відділу, з виділенням його функцій і структури. Функції інформаційного відділу повинні включати: розробку форм і методів отримання та обробки інформації, узгодження технологічних схем руху інформації, дослідження інформаційного ринку, впровадження нових інформаційних технологій, автоматизацію інформаційної діяльності, планування й керування інформаційною діяльністю, проектування й впровадження єдиної інформаційної системи на підприємстві, створення банків даних, виконання обчислювальних робіт, стандартизація інформації.

До структури даного відділу повинні входити сектор організації інформаційної діяльності, сектор проектування програмних продуктів, сектор технічного забезпечення, інформаційний та обчислювальний центри.

Визначено основне призначення пропонованого відділу, яке полягає у здійсненні стратегічного планування інформаційної діяльності, розробці нових інформаційних продуктів, здійсненні робіт щодо захисту інформації, проведенні стандартизації документації, інформаційного і технічного обслуговування і підвищенні освітнього рівня персоналу у галузі інформаційної грамотності.

Створення єдиного інформаційного відділу призведе до об'єднання всіх інформаційних ресурсів підприємства в єдину систему, управління якою буде здійснювати єдиний центр, що забезпечить працівників потрібною інформацією та систематизує інформаційні потоки.

Ключові слова: інформаційний потенціал підприємства, інформаційні потоки підприємства, інформаційний відділ, інформаційні технології, інформаційна система, автоматизованих систем управління (АСУ).

Марикна И.А., Дячков Д.В., Организационное обеспечение управления информационным потенциалом предприятий рынка безалкогольных газированных напитков в Украине

В статье автором рассмотрены проблемы повышения эффективности использования информационного потенциала предприятий рынка безалкогольных газированных напитков в Украине, которые в основном сводятся к тому, что информационная система предприятия не позволяет эффективно организовать процесс принятия решений по наиболее существенным вопросам экономической и производственной деятельности. Выявленные проблемы демонстрируют низкий уровень управления информационным потенциалом предприятий рынка безалкогольных газированных напитков в Украине.

¹ д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародного співробітництва, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

² асистент, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

Определены возможности информационного потенциала предприятий рынка безалкогольных газированных напитков в разрезе информационного, технического, организационного, программного и правового обеспечения. Для повышения эффективности использования информационного потенциала исследуемых предприятий обоснована необходимость создания информационного отдела, с выделением его ключевых функций и структуры. Функции информационного отдела должны включать: разработку форм и методов получения и обработки информации, согласование технологических схем движения информации, исследование информационного рынка, внедрение новых информационных технологий, автоматизацию информационной деятельности, планирование и управление информационной деятельностью, проектирование и внедрение единой информационной системы на предприятии, создание банков данных, выполнение вычислительных работ, стандартизацию информации.

В структуру данного отдела должны входить сектор организации информационной деятельности, сектор проектирования программных продуктов, сектор технического обеспечения, информационный и вычислительный центры.

Определено основное предназначение предлагаемого отдела, которое заключается в стратегическом планировании информационной деятельности, разработке новых информационных продуктов, осуществлении работ по защите информации, проведении стандартизации документации, информационного и технического обслуживания и повышении образовательного уровня персонала в области информационной грамотности.

Создание единого информационного отдела приведет к объединению всех информационных ресурсов предприятия в единую систему, управление которой будет осуществлять единый центр, что обеспечит работников нужной информацией и систематизирует информационные потоки.

Ключевые слова: информационный потенциал предприятия, информационные потоки предприятия, информационный отдел, информационные технологии, информационная система, автоматизированных систем управления (АСУ).

Iryna Markina, Dmytriy Diachkov, Organizational support of information potential management of enterprises of soft carbonated drinks market in Ukraine

In the article the problems of efficiency increase of the use of informative potential of enterprises of market of the soft carbonated drinks in Ukraine, that is mainly taken to that the informative system of enterprises does not allow effectively to organize making decision from the most substantial questions of economic and productive activity are considered by author. The educed problems demonstrate the low level analyzable enterprises of market of the soft carbonated drinks in Ukraine informative potential management.

Possibilities of enterprises of market of the soft carbonated drinks informative potential in the cut of informative, organizational, programmatic and legal hardware are curtained.

The necessity of creation of informative department with the selection of his functions and structure for the increase of efficiency of the use of informative potential of the investigated enterprises is substantiated. The functions of informative department must include: development of forms and methods of receipt and treatment of information, concordance of flow sheets of motion of information, informative market, introduction of new information technologies research, automation of informative activity, planning and management, planning and introduction of the single informative system, informative activity on enterprise, creation of database, implementation of calculable works, standardization of information.

The sector of organization of informative activity, sector of planning of programmatic foods, sector of hardware, informative and calculable centers must be included in the structure of this department.

The basic setting of the offered department consists in realization of the strategic planning of informative activity, development of new informative foods, realization of works in relation to protection of information, realization of standardization of documentation, informative and technical service and increase of educational level of personnel in industry of informative literacy is curtained.

The creation of singular information department will result in the association of all informative resources of enterprise in the single system, management that will carry out a single center that will provide workers necessary information and systematizes informative streams.

Keywords: *information capacity of the enterprise, the enterprise information flow, information department, information technology, information systems, automated control systems (ACS).*

Постановка проблеми. Конкурентоспроможне промислове підприємство, як основна ланка господарювання, інтегрується в світову систему суспільного виробництва і відображає у своїй діяльності загальні тенденції його розвитку. Наприкінці XX століття людство зіткнулося з необхідністю перегляду класичних моделей взаємодії суспільства, держав і підприємств, які виявилися не адекватними інформаційним, екологічним, економічним і соціальним наднаціональним викликам часу. Це обумовлено не тільки якісно новим виробничим апаратом промислових підприємств, заснованим на базі інформаційних технологій, але і формуванням нових соціальних, політичних та економічних відносин. В результаті змінюється макроекономічне оточення підприємства, вдосконалюється процес спілкування між країнами, підприємствами, людьми. Економічний простір перетворюється на ринок товарів і послуг глобальних корпорацій, з'являються нові форми взаємодії між підприємствами, різної національної приналежності.

З появою нових технологій багато процесів стали протікати в режимі реального часу. Стало формуватися глобальне інформаційне суспільство. Багато промислових підприємств зіткнулися з необхідністю перегляду своєї діяльності з урахуванням тенденцій розвитку інформаційного суспільства. Це дає їм певні переваги виходу на нові ринки: товарів, послуг, фінансів, ринки праці тощо. Особливо це стосується великих промислових підприємств, що мають досить складні системи управління, які вимагають значного часу на їх адаптацію до зовнішніх умов. Тому прискорення процесів взаємодії із зовнішнім середовищем передбачає революційну зміну деяких аспектів їх діяльності. Це вимагає перегляду ролі інформації в діяльності підприємства, вирішення питань економічної оцінки створення масиву інформації, його використання, зберігання та подальшого розвитку інформаційного потенціалу промислових підприємств, зокрема і підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні.

Однак інформаційні технології висувають нові вимоги не тільки до кількості та якості інформації, але й передбачають необхідність змін в системі управління підприємством, що дозволяють максимально використовувати потенціал інформаційних технологій для підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Отже, саме цим пояснюється актуальність обраної тематики дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Серед досліджень, присвячених даній проблематиці, слід відзначити наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: О. Алімова, О. Амоші, В. Барканова, Т. Бауліної, І. Бистрякова, М. Блауг, В. Геєця, О. Демешок, С. Захаріна, Ш. Ібатулліна, М. Корецького, О. Кузьміна, Л. Ладонько, В. Микитенко, М. Паламарчука, М. Пека, А. Степаненка, М. Хвесика, Є. Хлобистова, М. Чумаченка, С. Шкарлета та інших. Поряд з цим необхідно відзначити, що у вітчизняній практиці такого роду питання довгий час не отримували належної уваги. Дослідження у галузі використання інформаційних технологій для управління концентрувалися навколо проблеми створення автоматизованих систем управління (АСУ), з упором на технічну сторону питання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При цьому розробка і впровадження АСУ здійснювалися на передумові консервації існуючої системи управління, в той час як нові інформаційні системи ставлять в якості пріоритету – формування та ефективне управління інформаційним потенціалом підприємства. Робіт, пов'язаних з розглядом питань щодо формування та ефективне управління інформаційним потенціалом промислових підприємств, зокрема і підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв як в теоретичному, так і в практичному плані, у вітчизняній практиці до цього моменту було вкрай мало.

Мета дослідження. Головною метою цієї роботи є розгляд проблеми щодо удосконалення організаційного забезпечення управління інформаційним потенціалом підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні, обґрунтувати необхідність організації єдиного інформаційного відділу промислового підприємства ринку безалкогольних газованих напоїв з виділенням його ключових функцій і структури, а також визначити заходи щодо оптимізації інформаційних потоків.

Виклад основного матеріалу. Для підвищення ефективності управління інформаційним потенціалом підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні необхідно підвищити рівень його ролі у господарській діяльності підприємства.

Це забезпечується проведенням наступних заходів:

облік усіх наявних інформаційних ресурсів у бухгалтерській звітності дозволяє оцінити наявність інформаційних ресурсів;

забезпечення достатності інформаційних ресурсів — необхідно визначити потребу і сформувати потрібний обсяг інформаційних ресурсів;

забезпечення доступності інформаційних ресурсів — для цього потрібно створити умови для отримання інформації всіма співробітниками, підвищити їх інформаційну грамотність;

забезпечити затребуваність інформаційних ресурсів, що передбачає підвищення зацікавленості співробітників підприємства у використанні інформаційних ресурсів, чітке визначення їх прав та обов'язків у цій галузі, а також збільшення державної підтримки підприємств, що використовують передові інформаційні технології.

У результаті інформаційний потенціал підприємства стає не тільки інструментом, що підвищує ефективність роботи підприємства, а й виконує стратегічні функції, тобто використовується для досягнення стратегічних цілей. Інформаційний потенціал збільшує ефективність використання інших видів ресурсів за рахунок їхньої економії, підвищення якості управління, продуктивності праці й технічного забезпечення виробничо-комерційної діяльності, що тягне за собою зростання рівня конкурентоспроможності підприємства на ринку і збільшення його інвестиційної привабливості.

Стратегічне управління інформаційним потенціалом підприємства передбачає: створення на підприємстві інформаційної служби, розробку регламенту обліку інформаційних ресурсів й інформаційних потреб, створення єдиної бази інформаційних ресурсів, збільшення активної частини у складі інформаційних ресурсів, створення програми навчання співробітників для підвищення інформаційної грамотності, зниження ризику несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів підприємства [1].

Крім того, збільшення ефективності використання інформаційного потенціалу підприємства передбачає розгляд його унікальних властивостей із точки зору цінності інформаційних ресурсів для підприємства і суспільства в цілому. Оскільки інформаційні ресурси є мережевим благом, вони мають наступні властивості:

стандартність і компліментарність, які допускають, що інформаційні ресурси можуть бути використані спільно з вже наявними;

економічність використання — інформаційні ресурси майже не втрачають своєї цінності при тиражуванні, що дозволяє використовувати їх багаторазово.

Корисність інформаційних ресурсів зростає зі збільшенням кількості споживачів. Після досягнення максимуму вона поступово зменшується. Цінність інформаційних ресурсів характеризується їх ринковою вартістю, яка складається з фактичної й потенційної ціни інформаційних ресурсів підприємства. У разі втрати інформаційних ресурсів підприємство втрачає можливість перспективно розвиватися.

Інформаційні системи досліджуваних підприємств у більшості своїй представляють автоматизовані системи з обробки бухгалтерської інформації, що не дозволяє у повній мірі використовувати наявні технічні засоби у роботі з інформаційними ресурсами. Також на багатьох вітчизняних промислових підприємствах, зокрема і на підприємствах ринку безалкогольних газованих напоїв не застосовуються спеціалізовані програмні продукти, що дозволяють підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

На досліджуваних нами підприємствах ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні були зроблені спроби впровадження автоматизованих інформаційних систем, які вдосконалювали окремі управлінські процеси, але не торкалися усіх сфер діяльності підприємства. Так, наприклад, ПАТ «Оболонь» впровадило автоматизовану інформаційну систему у роботу канцелярії, що дозволило прискорити обробку кореспонденції, що надходить і відправляється. Це призвело до нераціонального використання матеріальних ресурсів і не дало позитивного ефекту, оскільки інші документи (внутрішні, керівні та службові), як і раніше, піддавалися ручній обробці.

На нашу думку, основними недоліками діяльності підприємств у галузі управління інформаційним потенціалом є його обмеженість і спрямованість на вирішення поточних завдань. Інформаційна система підприємств не дозволяє ефективно організувати прийняття рішень із найбільш суттєвих питань економічної та виробничої діяльності. Унаслідок недосконалого процесу обробки інформації найчастіше втрачає свої позитивні властивості, керівники отримують необхідні відомості не в повному обсязі, частина їх дублюється у декількох відособлених інформаційних системах, що призводить до додаткових витрат часу й матеріальних ресурсів. Дослідження автоматизованих робочих місць показало, що більшість із них залишаються ізольованими за наявності локальної інформаційної мережі. Ця обставина викликана різнорідними програмними продуктами та форматами оброблюваної інформації у різних відділах підприємства що значно знижує ефективність використання інформаційного потенціалу.

Неотримання об'єктивної інформації про рішення, що приймаються керівними органами, викликає у працівників підприємства здогадки відносно стану справ на підприємстві, що носять негативний характер і породжують напругу в колективі. Не маючи можливості отримати об'єктивну інформацію про ці факти, керівники часто не розуміють причин соціальної напруженості [2; 3].

Виявлені нами у процесі дослідження проблеми демонструють низький рівень управління інформаційного потенціалу аналізованих підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні. Також нами були виявлені нереалізовані можливості інформаційного потенціалу аналізованих підприємств. Так, для ПрАТ «Ерлан» були визначені наступні потенційні можливості інформаційного потенціалу:

- 1) автоматизований аналіз якості виробленої продукції, у тому числі оцінка якості продукції, методичне забезпечення аналізу якості, обробка інформації про якість товарів;

- 2) складання кошторисів і калькулювання собівартості робіт із використанням інформаційних ресурсів;

- 3) реалізація наявної на підприємстві й не використовуваної документації щодо розробки нових видів продукції, яка не використовується і не має стратегічної цінності.

Підприємство ТОВ «Аквапласт» має наступні нереалізовані можливості розвитку інформаційного потенціалу:

- 1) створення інформаційного сайту підприємства, що дозволяє споживачам дізнаватися про вироблену продукцію, замовляти необхідний товар і висловлювати пропозиції щодо модернізації та удосконалення продукції;

- 2) застосування вдосконаленого програмного забезпечення для роботи з постачальниками;

- 3) підвищення рівня інформаційної грамотності персоналу підприємства.

Для підприємства ПАТ «Оболонь» виявлено такі резерви інформаційного потенціалу:

- 1) виведення на ринок нових інформаційних продуктів з обробки управлінської документації, які ефективно використовуються на підприємстві;

- 2) розширення інформаційної системи підприємства за рахунок використання нових автоматизованих елементів.

Для підвищення ефективності управління інформаційним потенціалом аналізованими підприємствами нами були вироблені наступні рекомендації.

Програмне забезпечення. Аналізовані підприємства, згідно з проведеним дослідженням, мають високий рівень програмного забезпечення. У той же час, якщо підприємствам потрібно придбати нові програмні продукти, то вони повинні пройти значне доопрацювання через специфіку своєї діяльності. Тому у разі виробничої необхідності підприємства повинні будуть проводити самостійні розробки в галузі програмного забезпечення, що значно знизить затрати на його придбання.

Технічне забезпечення. Для модернізації та підвищення ефективності використання технічних засобів, використовуваних підприємствами піз час роботи з інформаційними ресурсами, потрібно закупити нове удосконалене обладнання. Для цього необхідні суттєві витрати матеріальних засобів, чого в даний час не можуть дозволити собі більшість вітчизняних підприємств. Тому ми пропонуємо скласти план оновлення технічного забезпечення інформаційної діяльності підприємств, що передбачає поступову заміну технічних засобів протягом трьох років.

Інформаційне забезпечення. Інформаційні системи аналізованих підприємств створювалися протягом тривалого часу, тому вони мають широку базу даних, що представляють велику цінність для підприємств. Оцінити у грошовому вираженні їхню вартість не представляється можливим. Однак, оскільки інформаційне забезпечення діяльності підприємств надзвичайно важливе, втрата хоча б деякої його частини може значно відобразитися на ефективності роботи [4].

Так, наприклад, втрата інформації про виробничу або реалізаційну діяльність підприємств призведе до зниження обсягів виробництва і продажів, підвищення собівартості продукції, втрати позитивної ділової репутації, скорочення контактів із зовнішнім середовищем, що в кінцевому рахунку призведе до зниження займаної частки ринку і втрати конкурентоспроможності.

Втрата даних бухгалтерського та управлінського обліку викличе посилення уваги контролюючих органів, що вимагатиме від підприємств додаткових зусиль із відновлення інформації, значних витрат часу й матеріальних ресурсів.

У разі втрати інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень збільшаться витрати часу керівників, що знизить якість управління підприємством і призведе до втрати конкурентних позицій на ринку. Втрата спеціалізованої інформації про роботу підприємств значно знизить звітні показники. Так, втрата спеціальної документації щодо розробки нових видів продукції сповільнить

процес виробництва, що призведе до зниження обсягів випуску продукції, скорочення виручки і прибутку підприємства.

Таким чином, загальні збитки від втрати будь-якої частини інформаційного забезпечення діяльності будуть значні й викличуть істотне зниження ринкової вартості підприємства. Ця обставина дозволяє зробити висновок про те, що аналізовані підприємства повинні приділяти особливу увагу охороні інформаційного забезпечення своєї роботи.

Організаційне забезпечення. Для підвищення ефективності організаційного забезпечення інформаційної діяльності на підприємствах необхідно вдосконалити схеми руху інформації, підвищити автоматизацію обробки інформації шляхом її кодування, удосконалити структуру інформаційного процесу. Також ми пропонуємо створити на підприємстві спеціалізовані відділи по роботі з інформацією, які сприятимуть підвищенню ефективності використання інформаційних ресурсів.

Правове забезпечення. У плані підвищення ефективності правового забезпечення інформаційного потенціалу підприємства можуть розробити інструкції з дотримання комерційної таємниці та запобігання несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів. Крім того, на підприємствах необхідно встановити порядок роботи з інформацією, а саме — розробити нові посадові інструкції для персоналу, де будуть відображені питання й інформація, якими може користуватися той або інший працівник. Також слід прийняти документи, що підсилюють відповідальність за розголошення конфіденційної інформації про роботу підприємства та його співробітників. Проведене дослідження інформаційного розвитку підприємств ринку безалкогольних газованих напоїв в Україні показало, що жодне з аналізованих підприємств не має власного інформаційного відділу, що здійснює централізовану діяльність по збору, обробки, зберігання та використання інформаційних ресурсів. Зараз на підприємствах існують два структурні підрозділи [5]:

- технічний відділ, в обов'язки якого входить технічне забезпечення інформаційної діяльності;
- відділ автоматизації, що займається, у тому числі, й розробкою програмних продуктів з удосконалення інформаційного процесу на підприємстві.

Для підвищення ефективності використання інформаційного потенціалу досліджуваних підприємств ми пропонуємо створити інформаційний відділ, який повинен здійснювати стратегічне планування інформаційної діяльності, розробляти нові інформаційні продукти, здійснювати роботу із захисту інформації, проводити стандартизацію, інформаційне та технічне обслуговування, навчання персоналу у галузі інформаційної грамотності (рис. 1).

До структури даного відділу повинні входити сектор організації інформаційної діяльності, сектор проектування програмних продуктів, сектор технічного забезпечення, інформаційний та обчислювальний центри.

Функції інформаційного відділу повинні включати:

- розробку форм і методів отримання та обробки інформації;
- узгодження технологічних схем руху інформації;
- дослідження інформаційного ринку;
- впровадження нових інформаційних технологій;
- автоматизацію інформаційної діяльності;
- планування й керування інформаційною діяльністю;
- проектування й впровадження єдиної інформаційної системи на підприємстві;
- створення банків даних;
- виконання обчислювальних робіт;
- стандартизація інформації.

Інформаційна служба підприємства повинна створюватися за умови функціонування єдиної автоматизованої системи по роботі з інформацією, об'єднання всіх технічних засобів, що використовуються в інформаційній діяльності. Запропонований до створення інформаційний відділ повинен здійснювати не тільки забезпечення інформаційної діяльності, а й обслуговувати систему управління підприємством.

Для виконання цієї мети відділ повинен проводити:

- заходи з планування інформаційної діяльності у відповідності до потреб структурних підрозділів підприємства, а також виконувати роботу за договорами з іншими підприємствами;
- збір, зберігання та обробку всієї вхідної, вихідної, внутрішньої, службової, керівної документації;
- перерозподіл потоків інформації усередині підприємства;
- контроль за виконанням регламентів надання статистичної звітності підрозділами підприємства, дотримання термінів прийняття управлінських рішень;

детальне вивчення ринку інформаційних послуг із метою забезпечення новими інформаційними технологіями процесу управління підприємством;
 проектування бази даних і забезпечення своєчасного доступу до інформації;
 визначення та облік усіх джерел, отримання інформації для забезпечення ефективного функціонування інформаційної системи підприємства;
 розробку стандартів підприємства і форм надання інформації, що дозволяють використовувати існуючі програмні засоби, методичну базу, обчислювальну систему підприємства;
 формування програми із впровадження обчислювальних засобів у роботу підрозділів підприємства для підвищення продуктивності інформаційної діяльності;
 здійснення консультативної допомоги керівній ланці із питань інформаційного розвитку підприємства.

Рис.1. Інформаційна служба підприємства [Розроблено авторами]

В обов'язки інформаційного відділу має входити ведення інформаційного архіву, надання працівникам підприємства необхідної інформації та контролю за її цільовим використанням, перетворення всієї інформації, що надходить до затвердженого на підприємстві формату. Також інформаційний відділ повинен навчати працівників підприємства правильно працювати з новими програмними продуктами, технічними засобами з метою запобігання простоїв у роботі через неправильну експлуатацію.

Висновки. Створення єдиного інформаційного відділу призведе до об'єднання всіх інформаційних ресурсів підприємства в єдину систему, управління якої буде здійснювати єдиний центр, що забезпечує працівників потрібної інформацією та систематизує інформаційні потоки. У підсумку підвищується ефективність інформаційної діяльності, збільшується оперативність прийнятих

управлінських рішень, зростає інформаційна забезпеченість всіх структурних підрозділів підприємства, за рахунок більш точної координації руху інформації.

Список використаних джерел:

1. Амоша О.І., Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О.І. Амоша // Економіст. – 2005. – №6. – С. 28 – 32.
2. Ілляшенко С.М. Інформаційний потенціал підприємства / С.М. Ілляшенко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2004. – № 9 (68). – С. 11-18.
3. Казанцев А.К., Серова Е.Г., Серова Л.С., Руденко Е.А. Информационно-технологические ресурсы российской экономики / Под ред. Казанцева А.К. - Высшая школа менеджмента СПбГУ. – СПб.: Издат. дом С.-Петерб. гос. ун-та. – 2007. – 232 с.
4. Каноны и законы рынка: [монография] / А.И. Амоша, Е.Т. Иванов, Н.Д. Прокопенко, С.Е. Иванов / Кн.8. Экономическое проектирование: НАН Украины, Ин-т эконом. промыш. – Донецк, 2005. – 548 с.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономиста, общество и культура. / пер. с англ. под ред. О. Шкарамана. М. - 2000. – 452 с.

Bibliography:

1. Amosha O.I., Innovative way of development of Ukraine: problems and decisions / of O.I. Amosha, // Economist. - 2005. - №6. - P. 28 - 32.
2. Ilyashenko S.M. Informative potential of enterprise / of S.M. Ilyashenko // Announcer of the Sumy state university. Series are Economy. - 2004. - № 9 (68). - P. 11-18.
3. Kazantsev A.K., Serova Ye.G., Serova L.S., Rudenko Ye.A. Informatively-technological of resources of the Russian economy / of of Under of redaction of Kazantsev A.K. - Higher school of management of SpbGY. – SPb.: Publishing house of St.-Peter. state. University. - 2007. - 232 p.
4. Canons and market laws : [monograph] / A.I. Amosha, Ye.T. Ivanov, N.D. Prokopenko, S.E. Ivanov / of Book.8. Economic planning: НАН of Ukraine, Institute is a steward. industry. - Donetsk, 2005. - 548 p.
5. Kastels M. The Informative epoch: economist, society and culture. / translation from English under a release O. Shkaramana. M. - 2000. - 452 p.